

Εισαγωγή

Για σκεφτείτε το: ένα άτομο κάτω των δεκαοκτώ ετών κατά πάσα πιθανότητα δεν έχει ζήσει ποτέ χωρίς ίντερνετ. Επιπλέον, σε όλο και πιο πολλά μέρη της υφηλίου, τα περισσότερα παιδιά κάτω των δέκα ετών δεν θυμούνται τον εαυτό τους χωρίς κάποια συσκευή στα χέρια τους με την οποία μπορούν να συντονιστούν – αποκλείοντας τον κόσμο γύρω τους. Τα σημερινά παιδιά μεγαλώνουν σε έναν πολύ διαφορετικό κόσμο, ο οποίος θα αλλάξει ακόμα περισσότερο όσο προοδεύει η τεχνολογία. Οι αλλαγές ωστόσο προχωρούν πολύ πιο πέρα από την τεχνολογία. Τα παιδιά μας μεγαλώνουν σε έναν κόσμο με πρωτόγνωρες κοινωνικές και οικολογικές προκλήσεις τις οποίες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν.

Τι εργαλεία θα μπορούσαμε να τους δώσουμε σήμερα για να τα βοηθήσουν σ' αυτό το ταξίδι;

Στο βιβλίο αυτό ο Peter Senge, ειδικός της οργανωσιακής μάθησης και της συστημικής σκέψης στο MIT και συγγραφέας του βιβλίου *The Fifth Discipline*, και ο Daniel Goleman, συγγραφέας του βιβλίου *Συναισθηματική Νοημοσύνη* και από τους θεμελιωτές του κινήματος της κοινωνικοσυναισθηματικής μάθησης, εξετάζουν τα εσωτερικά εργαλεία που οι νέοι θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσουν αν θέλουν να ζήσουν ευτυχημένα στο νέο περιβάλλον. Θα περιγράψουμε τρεις κρίσιμες ομάδες δεξιοτήτων για την πλοήγηση σ' αυτό τον καταγιστικά γρήγορο κόσμο με τους διαρκώς αυξανόμενους περισπασμούς και τις επικίνδυνες διαπροσωπικές σχέσεις – έναν κόσμο όπου οι διασυνδέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους, αντικείμενα και στον ίδιο τον πλανήτη αποκτούν μεγαλύτερη σημασία από ποτέ. Φανταστείτε αυτές τις ομάδες δεξιοτήτων ως μια τριπλή εστίαση: στον εαυτό, στον άλλο, στον έξω κόσμο.

Ο Daniel Goleman θα ερευνήσει την πρώτη, την **εστίαση στον εαυτό** μας, στον εσωτερικό μας κόσμο, τη σύνδεση με τη δική μας αίσθηση σκοπού και τις βαθύτερες φιλοδοξίες μας, την κατανόηση του γιατί αισθανόμαστε όπως αισθανόμαστε, και τη διαχείριση όλων αυτών των συναισθημάτων. Η εστίαση στον εαυτό αποτελεί το κλειδί για μια ζωή γεμάτη νόημα, την επικέντρωση στον εκάστοτε στόχο, την αποφυγή των περισπασμών και τη διαχείριση των ενοχλητικών μας συναισθημάτων.

Ο Daniel Goleman θα αναλύσει επίσης το δεύτερο είδος εστίασης: την **εστίαση στον άλλο** ή αλλιώς την *ενσυναίσθηση*, την ικανότητα να κατανοούμε την πραγματικότητα του άλλου ατόμου και να βλέπουμε τα πράγματα όχι μόνο από τη δική μας αλλά και από τη δική του σκοπιά. Η ενσυναίσθηση οδηγεί στο ενδιαφέρον για τον άλλο και στην ικανότητα της συνεργασίας, που είναι το κλειδί για επιτυχημένες, αρμονικές σχέσεις.

Ο Peter Senge θα επεξηγήσει το τρίτο είδος εστίασης, την **εστίαση στον έξω κόσμο**, που σημαίνει την κατανόηση του ευρύτερου κόσμου, του τρόπου με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα συστήματα δημιουργώντας δίκτυα αλληλεξάρτησης, είτε στο εσωτερικό μιας οικογένειας είτε στο εσωτερικό ενός οργανισμού ή γενικότερα στον κόσμο. Η κατανόηση αυτή απαιτεί συστημική σκέψη, και όχι μια απλουστευτική σκέψη της μορφής «το Α προκαλεί το Β» ή έναν τρόπο σκέψης της παραδοσιακής εκπαίδευσης που πρεσβεύει ότι «υπάρχει μία μόνο σωστή απάντηση». Εδώ και χρόνια ο Peter αποτελεί μέλος ενός διεφυνομένου κινήματος καινοτόμων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν μεταβάλει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν και διαχειρίζονται την πολυπλοκότητα. Σήμερα είναι μέλος ενός δικτύου που εισάγει αυτές τις έννοιες στα σχολεία, βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τον κόσμο τους.

Το βιβλίο χωρίζεται σε μέρη που εξετάζουν με

ποιον τρόπο θα ενσωματώσουμε την τριπλή αυτή εστίαση στην εκπαίδευση. Στο πρώτο μέρος, ο Daniel υποστηρίζει την εκπαίδευση των παιδιών στην εσωτερική εστίαση όπως και στην εστίαση στον άλλο. Περιγράφει πώς τα παιδιά μπορούν να βελτιώσουν την αυτογνωσία, την αυτοδιαχείριση, την ενσυναίσθηση και τις κοινωνικές δεξιότητές τους, και πώς όλα αυτά μπορούν να ωφελήσουν την προσωπική τους ανάπτυξη και τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Εκθέτει επίσης την εμπειρία του από τις επαφές του με κάποια σχολεία τα οποία ήδη διδάσκουν στους μαθητές τους αυτές τις ζωτικές δεξιότητες.

Στο επόμενο μέρος του βιβλίου ο Peter εξετάζει την τρίτη ομάδα δεξιοτήτων: την κατανόηση της λειτουργίας των συστημάτων: την ανάλυση της δυναμικής του «όταν κάνω το Χ, η συνέπεια είναι η Υ», καθώς και τον τρόπο χρήσης των ιδεών αυτών για τη βελτίωση του συστήματος. Ο Peter θα μοιραστεί μαζί μας την πρωτοποριακή εργασία που διευκολύνει τη διδασκαλία της συστημικής οπτικής στα σχολεία και το τι αποκαλύπτει αυτή για την έμφυτη συστημική νοημοσύνη των παιδιών.

Τώρα διαπιστώνουμε ότι αυτές οι ομάδες δεξιοτήτων λειτουργούν παράλληλα με απόλυτα φυσικό τρόπο. Ως ανθρώπινα όντα, έχουμε πάντοτε την ανάγκη να κατανοούμε τον εαυτό μας, τον άλλο και τα ευρύτερα συστήματα των οποίων αποτελούμε μέρος. Για να διερευνήσουν αυτή τη δυνατότητα, στο

τελευταίο μέρος του βιβλίου ο Daniel και ο Peter εξετάζουν από κοινού κάποιες περιοχές σημαντικής συνέργειας ανάμεσα στην κοινωνικοσυναισθηματική μάθηση και στη συστημική εκπαίδευση. Παρόλο που τα δυο αυτά πεδία και τα σχετικά δίκτυα εκπαιδευτικών έχουν αναπτυχθεί ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, αν συνδεθούν θα μπορούσαν να συγκροτήσουν μια πραγματικά κρίσιμη μάζα για μια πληθώρα βαθύτερων αλλαγών, οι οποίες έχουν προβληματίσει τους νεωτεριστές της εκπαίδευσης εδώ και χρόνια. Όταν δίνεται σημασία και στα τρία είδη νοημοσύνης, τα παιδιά δείχνουν να μεγαλουργούν. Πρόκειται για μια εκπαίδευση που όχι μόνο θα εφοδιάσει καλύτερα τα παιδιά μας για το μέλλον, αλλά μπορεί να ξεκινήσει να υλοποιείται άμεσα.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους γράφτηκε αυτό το βιβλίο είναι η τεράστια πρόοδος που έχει επιτευχθεί τις δυο τελευταίες δεκαετίες σε αυτά τα πεδία. Υπάρχουν πλέον οι έγκυρες θεωρίες, τα εργαλεία, οι παιδαγωγικές στρατηγικές και οι πόροι που θα βοηθήσουν τα σχολεία να τα μεταφέρουν αποτελεσματικά στους μαθητές. Το όραμά μας είναι όλα τα παραπάνω να λειτουργήσουν σε μεγάλη κλίμακα, έτσι ώστε να ωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι μαθητές. Όταν επισκεπτόμαστε κάθε είδους πρωτοποριακά σχολεία, αισθανόμαστε μεγάλη απογοήτευση όταν βλέπουμε ότι δεν απολαμβάνουν όλα τα παιδιά αυτή την εκπαίδευση. Τα συγκεκριμένα

προγράμματα έχουν μεγάλη αξία για τα παιδιά, τους δασκάλους και τις οικογένειες. Γιατί, λοιπόν, δεν είναι διαθέσιμα σε όλους τους μαθητές;

Πιστεύουμε ότι καθώς όλο και περισσότεροι γονείς, εκπαιδευτικοί και παιδιά θα φέρνουν την κοινωνικοσυναισθηματική μάθηση και τη συστημική σκέψη στα σχολεία, θα βλέπουμε πιο χαρούμενους, πιο ήρεμους και πιο ώριμους μαθητές να πετυχαίνουν στη ζωή τους και να συνεισφέρουν σε ζωτικές κοινωνικές αλλαγές.

Daniel Goleman και Peter Senge